

derivat de *strüere* 'amuntegar', 'construir'. □ 1.ª doc.: *Homilies*, Llull, etc.

«Dix Sent Paul en la Pístola --- *lingue cessabunt, sciencie destruentur* --- en aquel loc cessaran les lengües de tuit, en aquel loc serà lo saber dels òmens *destruïts*», *Hom.* (2v5). Freqüentíssim en Llull i en tots els matisos i aplicacions: «Destral és feyta per *destruyr* los arbres» (*Cavall.*, 14v), «trop se tarda caritat, justícia, prudència, a *destruyr* mos enemichs e a retornar mí en la amistat en què ésser solia ab speranza», «entenia ésser demostració ço qui no-s pugués *destruhir* per rahons necessàries, e que son contrari pogués ésser *destruhit* per rahons necessàries» (*Blanq.*, *NCl.* I, 214.4; II, 130.24); «qual és la rahon per què vós *destruïts* tan bell arbre com és aquest 15 que tallats?» (*Merav.*, *NCl.* II, 48).

Aquesta forma *destruyr* (i de vegades *destruyr*) és una variant que resta freqüent fins al S. xv, i que en Llull sovinteja moltíssim; observem que no ha existit mai el *destruyr* que han suposat bastants editors (fins *NCl.*), calia llegir sempre *destruyr*, *destruyr* (*destruyr* és quasi absurd en fonètica catalana); tenim encara *destruyr* en *Merav.* II, 139, III 106; *destruyr*, *Merav.* II, 47.21, IV 14; *destruyr*, *Blanq.* III, 133.15. *Destruyr* el trobem encara en un doc. tortosí 25 de 1386 (que citarem a *SOLLAR*), *BABL* XII, 189; i en StVicenF: «deu-los *destruyr* e dar punició» (*Quar.* 116.28).

El participi passiu en el període dels orígens literaris degué ser *destruït* (*destruyt*, doc. de 1325; *Finke*, *Acta Arag.* III, 481), tal com es troben *destruch*, *-ucha*, en oc. ant., *destrucho* (al costat de *destruto*) en cast. ant., *distruito* en italià. El present fou no-incoatiu *destruu* en els orígens, que trobem en Llull molt repetidament; l'usava encara així Eiximenis, si bé en el 30 manuscrit més antic del *Llibre de les Dones*, que és copiat per un rossellonès, apareix en la forma *destrui* (*destruex* en l'incunable), cap. 111, f° 78r2, forma de fonètica rossellonesa (com *siure* 'suro' SÜBERUM): «*destrui* --- la nostra speranza massa fiar de ssi matex». El present subjuntiu fou *destrua*, però des del segle XIV començava a predominar la conjugació incoatiua, i per tant trobem: «altra carn que sia cuyta en la matexa salsa, de guisa que no se *destruoescha*» en el *Llibre de Cuina* d'aquell temps p. p. el *BSSC* 45 XVI, 168. Gerundi en *VidesR*: «la gleya dels omes mals, ela disipan e *destruén*» (f° 69r2, A, *destruobin* en el ms. B); veg. el glossari d'aquesta obra per al paradigma de les formes verbals.

DERIV.: *Destruable*. *Destrucció* [Llull]: «ell entén 50 a provar per necessàries rahons --- e si açò no era enaxí, seguir-s'ia que fe e entenim fossen la un *destrucció* del altre», *Blanq.* (II, 131.6); va existir una forma mig-popular antiga *destruïció* per bé que a penes es trobi confirmada per grafies medievals (els escribes no devien tolerar-la en els mss.), però persistí en el llenguatge vulgar: «Nissa --- / t'est deixada penre als catalans / --- dins del port entrats hi són, / sí n'han fet molt de ravatje / am tots los d'Aragó, / qu'els hi han passada la vida / am molta *destruïció*», 60

cançó històrica recollida a Arles (MilàF, *Romllo.*, 79.11, imprimeix *destruïció*, crec a tort, car és molt menys versemblant una pron. *-ció* antiga); *destruccioner*. *Destructible*, *-ibilitat*; *destruïble*. *Destruïtu*. *Destruïdor* [Llull], *destructor*. *Destruïment* [Jaume I; Llull].

D'altres derivats de *struere*. *Construir* [fi S. XIII], pres del ll. *constrüere* 'amuntegar', 'construir, edificar': apareix ja en capitols bastant antics del *Consolat de Mar* i hi ha un cas del perfet fort 3 *costruïts* en les *VidesR* (184, n. 9); el *DAG.* cita «l'altar de Sen Salvador *costruït* en l'esgleya de Sta. Maria de la Mar» en un albarà de Barcelona de 1347, i *AlcM* en dona tres cites més de finals d'aquest segle, però restà poc usual fins cap a la fi de l'Edat Mitjana i fins al temps modern és força menys popular que *destruyr*: a diferència d'aquest s'ha de mirar com a mot integralment erudit. *Construcció* [segona meitat S. XIV, si bé en l'acc. gramatical ja fou usat per Llull]. *Constructiu*. *Constructor* [1695, Lacav.], abans *construïdor*, que amb caràcter d'adjectiu ('construïble', 'a construir') ja es troba 1344.

Instruir [fi S. XIII], pres del ll. *instrüere* 'aixecar (parets, etc.)', 'proveir d'armes o instruments', 'formar en batalla', 'ensenyar, informar': de primer en formes mig popularitzades: «e-ls iximina per sò que nos *struescha*», *VidesR*, f° 238r1, n. 3 trad. «nos erudiat» (724), «son prusme --- deu per rasó *istruir*», f° 226r2, n. 13, trad. *instruere* (693); *instruït*; *instrucció* [1695, Lacav.]; *instructor*, primer *instruïdor* [-uydor, Lacav.]; *instructiu*. *Instrument* [Llull], del ll. *instrümentum* id.; en la major part dels testimonis medievals es refereix als musicals i té la forma mig popular *estruiment* o *esturment*: «juglars ab diverses *sturmens*», Llull (*Blanq.* II, 10.12); «jutglars qui sonaven diverses *sturments*», «dementre que lo rey e la regina menjaven, juglars anaven cantant e sonant *esturments* per la sala amunt e avall», id. (*Merav.*, *NCl.* III, 73; *O. C.* I, 227); també *struments*, *Blanq.* 40 I, 124.20; II, 115.12; la grafia culta la trobem en el *Regiment* d'Eiximenis («los *instruments* no plaen a Déu», 582); altrament també apareix ja amb altres accs.: Busa-Nebr. (1507) el dona aplicat a d'altres arts, i a la pagesia; l'*InvLC* l'assenyala com a nom d'una mena d'escriptura o acta en un doc. ross. de 1427; «sonar *instrument* de cordes --- fidicen ---», «dels *instruments* dels vaxells: la antena, cordes, gómenes ---», «*instrument* per remanar la caldera», *OPou* (*ThPu.*, 169, 70, 6); *instrumental*; *instrumentar*. 50 *instrumentació*; *instrumentista*.

Obstruir [1803, Belv.], pres de *obstrüere* 'construir en front', 'tapar, embussar'; *obstrucció* [1695, Lacav.]; *obstruccionista*, *-nisme*, *obstructor*.

Estructura [1695, Lacav.], de *structūra* 'construcció, fàbrica', 'arranjament, disposició', derivat directe del primitiu *struere*; *estructural*, *estructuració*, *estructurar*. *Infraestructura*. *Superestructura*: els historiadors catalans en el S. XX (i en particular el gran mestre de tots nosaltres, Bosch i Gimpera) han escrit 60 alts i savis assaigs sobre les superestructures i llur in-